

Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai
Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai
Lietuvos savivaldybių asociacijai
Užimtumo tarnybai prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

POZICIJA DĖL JAUNIMO NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ VADOVŲ NUO 16 METŲ

LiJOT Asamblėja Nr. 53
2021 m. liepos 24–25 d.
Druskininkai

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (toliau – **LiJOT**), didžiausia nevyriausybinė jaunimo organizacijų sąjunga Lietuvoje, vienijanti 70 nacionalinių jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų, savivaldybės jaunimo organizacijų tarybų, atkreipia visuomenės, sprendimų priėmėjų ir nevyriausybinių sektoriaus dėmesį į poreikį keisti Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą (toliau – **CK**), siekiant didesnio jaunimo įgalinimo veikti Jaunimo nevyriausybinesse organizacijose (toliau – **JNVO**).

Atsižvelgiant į tai, kad jaunimo įgalinimas visuomenei tampa vis aktualesnis (pavyzdžiui, siekis keisti Lietuvos Respublikos Konstituciją (toliau – **Konstitucija**), mažinant amžiaus cenzą kandidatuojuojant į Seimą¹), LiJOT atkreipia dėmesį į CK įtvirtintą nuostatą, kad „Fizinio asmens galėjimas savo veiksmais įgyti civilines teises ir susikurti civilines pareigas (civilinis veiksnumas) atsiranda visiškai, kai asmuo sulaukia pilnametystės, t. y. kai jam sueina aštuoniolika metų.“² Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymo (toliau – **AĮ**) 13 straipsnio 2 dalyje teigiama, kad asociacijų, kurių veikla susijusi su vaikų ir jaunimo poreikiais, nariais gali būti ir jaunesni kaip 18 metų asmenys. To paties AĮ straipsnio 3 dalis nustato, kad jaunesni kaip 18 metų asmenys asociacijoje gali įgyti teises ir pareigas CK nustatyta tvarka.

Asociacijos narys turi teisę būti išrinktas asociacijos vadovu. Dėl jam asociacijos dokumentuose priskiriamų funkcijų pobūdžio, asociacijos vienasmenis valdymo organas turi būti

¹ Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos metinis pranešimas. 2021 m., birželio 8 d. Prieiga per internetą: <https://www.lrp.lt/lt/easyread>

² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.5 straipsnio 1 dalis.

veiksnius. CK 2.8 straipsnio 2 dalis nustato, kad nepilnamečiai nuo 14 iki 18 metų, be CK 2.7 straipsnio 3 dalyje numatytų teisių³, turi teisę savarankiškai disponuoti savo pajamomis bei turtu, įgytu už šias pajamas, įgyvendinti autorių teises į savo kūrinius, išradimus, pramoninį dizainą, taip pat sudaryti smulkius buitinius sandorius. Pabrėžtina, kad galioja ir be atstovų pagal įstatymą sutikimo sudaryti sandoriai, jeigu tokį sutikimą atstovas pagal įstatymą duoda po sandorio sudarymo⁴.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pagal dabartinį teisinį reglamentavimą, juridinių asmenų vadovais gali būti tik pilnamečiai asmenys, tačiau trūksta teisinio aiškumo, ar JO⁵ vadovais, aukščiau nurodytų normų kontekste, gali būti ir asmenys, sulaukę 16 metų, teisėtai esantys JO nariais, todėl turintys teisę tapti jos vadovais.

Dėl vadovavimo JNVO nuo 16 metų

Lietuvos Respublikos (toliau – **LR**) teisinė sistema šešiolikmetį laiko beveik pilnai subrendusiu ir už savo veiksmus atsakingu asmeniu. Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – **DK**) 21 straipsnio 2 dalyje teigiama, kad fizinis asmuo darbinį teisnumą ir veiksnumą įgyja, kai jam sukanka 16 metų. Taip pat baudžiamosios teisės ir civilinės teisės doktrinos vyraujančiomis sąvokomis ir normomis, 16 metų amžiaus riba yra pasirinkta dėl asmens psichologinės ir moralinės brandos.

Remiantis LR baudžiamąją teise, bendroji amžiaus riba yra 16 metų, nuo kurios asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už didžiąją dalį baudžiamajame įstatyme numatytų nusikalstamų veikų padarymą⁶. Baudžiamosios teisės doktrinoje konstatuojama, jog subjekto amžiaus nustatymo pagrindas yra nepilnamečio asmens sąmoningumo lygis. Tik tam tikrame amžiuje asmeniui gali atsirasti savo veiksmų pavojingumo suvokimas. Todėl tik tuomet galima reikalauti, kad jis atsakytų už sukeltus neteisėtus padarinius⁷. Daroma išvada, kad atitinkama

³ Teisės savarankiškai sudaryti smulkius buitinius sandorius, sandorius, susijusius su asmeninės naudos gavimu neatlygintinai, taip pat sandorius, susijusius su savo uždirbtų lėšų, atstovų pagal įstatymą ar kitų asmenų suteiktų lėšų panaudojimu, jeigu šiems sandoriams nėra nustatyta notarinė ar kita speciali forma.

⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.8 straipsnio 1 dalis.

⁵ Lietuvos Respublikos Jaunimo politikos pagrindų įstatymo 2 straipsnio 9 dalis.

⁶ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 13 straipsnio 1 dalis.

⁷ Abramavičius, A (2003). et al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, p. 186-187

amžiaus riba yra nustatoma remiantis asmens gebėjimu savo veiksmais įgyti civilines teises ir pareigas, bei asmens sąmoningumo lygiu.

Remiantis Konstitucijos 41 straipsniu, išsilavinimas LR piliečiams yra privalomas iki 16 metų amžiaus, todėl bendrojo ugdymo programos yra parengtos taip, kad iki 16 metų jaunas žmogus išmoktų visus būtinuosius ir bendruosius dalykus, kurie reikalingi brandžiam asmeniui. Tokio amžiaus žmogus privalo prisiimti dalinę teisinę atsakomybę, gali dirbti pasirinktoje darbo vietoje ir mokėti mokesčius. Galima teigti, kad toks asmuo jau yra įgijęs visas bendrąsias žinias, kurias gali taikyti ir gyventi savarankiškai bei siekti emancipacijos. Taigi, 16 metų sulaukęs asmuo yra pakankamai brandus vadovauti JO.

Dėl situacijos Lietuvos regionuose

Mažesnės amžiaus ribos nustatymas paskatintų jaunimą aktyviau veikti savo regiono bendruomenėje ir prisidėtų prie rajonų jaunimo politikos situacijos gerinimo. Praktikoje pasitaiko ne vienas atvejis, kai JO vadovai savuose miestuose pabaigia vidurinę mokyklą ir nusprendžia išvykti studijuoti į didesnius miestus. Tai lemia dažną šių asociacijų vadovų kaitą, o regionuose kiekvienais metais rasti žmogų, kuris norėtų perimti vadovo poziciją ir su ja kylančias pareigas, ne visada pavyksta. Gimnazijos amžiaus jaunuoliai mažesniuose rajonuose turi puikias galimybes augti, rodyti iniciatyvumą, ieškoti projekcinio ar kitokio finansavimo, tačiau yra ribojami būtent dėl to, kad neturi aiškios galimybės vadovauti JO ir taip prisidėti prie savanoriškos, pilietiškos veiklos savo bendruomenėje.

Dėl dabartinio teisinio reglamentavimo priešpriešos su esama situacija

Dabartinis teisinis reglamentavimas neatliepia esamos situacijos, susijusios su vadovavimu JO. Pagal CK ir AĮ, asociacijos vadovas: atsako už juridinio asmens dalyvių susirinkimo sušaukimą; pranešimą juridinio asmens dalyviams apie esminius įvykius, turinčius reikšmės juridinio asmens veiklai; juridinio asmens veiklos organizavimą; juridinio asmens dalyvių apskaitą; buhalterinės apskaitos organizavimą pagal Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymą; metinių finansinių ataskaitų rinkinio ir veiklos ataskaitos parengimą ir pateikimą kartu su

auditoriaus išvada (tais atvejais, kai finansinių ataskaitų auditas atliktas) arba metinės ataskaitos parengimą ir pateikimą Juridinių asmenų registro tvarkytojui ir visuotiniam narių susirinkimui; duomenų pateikimą Juridinių asmenų registrui; metinių finansinių ataskaitų rinkinio, veiklos ataskaitos ir auditoriaus išvados (tais atvejais, kai finansinių ataskaitų auditas atliktas) arba metinės ataskaitos paskelbimą asociacijos interneto svetainėje, jeigu asociacija ją turi; sąlygų tretiesiems asmenims susipažinti su metinių finansinių ataskaitų rinkiniu, veiklos ataskaita ir auditoriaus išvada (tais atvejais, kai finansinių ataskaitų auditas atliktas) arba metine ataskaita asociacijos buveinėje sudarymą; viešos informacijos paskelbimą; savanoriškos veiklos Lietuvos Respublikos savanoriškos veiklos įstatymo nustatyta tvarka organizavimą; kitų valdymo organo pareigų, numatytų šiame įstatyme ir asociacijos įstatuose, atlikimą; taip pat vadovui būtina pateikti veiklos ataskaitą, o metinių finansinių ataskaitų rinkinį sudaro ir finansinės būklės ataskaita bei veiklos rezultatų ataskaita, taip pat finansinių ataskaitų aiškinamasis raštas.

Šiandien yra įprasta praktika, kad *de facto* nepilnametis vadovas, kai yra kitas *de jure* (oficialus) vadovas, atlieka tokias funkcijas: atsakingas už veiklos ataskaitas; atsakingas už stabilią finansinę būklę (taip pat finansavimo gavimą, projektų rašymą, rėmėjų paiešką ir t.t.); viešai skelbia informaciją; ieško narių; šaukia visuotinį narių susirinkimą; dalyvauja tarptautinėse organizacijose kaip savo organizacijos atstovas, jungiasi prie skėtinių organizacijų. Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, darytina išvada, kad pagal dabartinį teisinį reglamentavimą nepilnametis *de facto* vadovas atlieka tokias pačias funkcijas kaip ir *de jure* vadovas, nors oficialiai tokių pareigų negali užimti. Todėl yra susidariusi ydinga praktika, kai JNVO *de jure* vadovai yra tik juridinė fikcija, leidžianti JNVO būti įregistruotai Registrų centre ir vykdyti savo veiklą.

Dėl emancipacijos, kaip netinkamos alternatyvios priemonės, šešiolikmečiui siekiant tapti JNVO vadovu

Remiantis teisės doktrina, nepilnamečiui, siekiančiam tapti visiškai veiksniu, t. y. emancipuotu, yra keliamos 3 pagrindinės sąlygos: a) nepilnametis turi būti sulaukęs 16 metų; b) nepilnamečio, sulaukusio 16 metų, noras (sutikimas) pripažinti jį visiškai veiksniu; c) įrodymai, patvirtinantys, jog nepilnametis yra visiškai savarankiškas, sugeba tvarkyti savo turta, todėl yra pagrindo leisti jam savarankiškai įgyvendinti visas civilines teises ir vykdyti visas civilines

pareigas. Pagrindinė emancipacijos pasekmė – nuo pripažinimo momento nepilnametis įgyja visišką civilinį veiksnumą ir gali savarankiškai sudaryti visus sandorius, asmeniškai atsako už savo veiksmais padarytą žalą ir panašiai. Būtent emancipuotas nepilnametis gali tapti juridinio asmens vadovu. Jaunam žmogui teismui reikia pateikti daug įrodymų, kurie pagrįstų asmens visišką savarankiškumą. Be to, visas procesas vyksta per LR teismus, o tai gali bauginti siekiant šio tikslo. Tokia emancipacijos procedūra yra perteklinė ir nepatraukli jaunam žmogui, siekiančiam tapti organizacijos vadovu dėl kelių metų iki kol jis taps pilnametis ir pagal įprastinę tvarką galės tapti vadovu.

Taigi, konstatuotina, kad šiandien nepilnametis *de facto* vadovas, nors ir neturėdamas įstatyminio pagrindo, vis tiek atlieka tokias pačias funkcijas, kurios yra nurodytos įstatymuose. Tokia situacija yra ydinga, nes jauną žmogų verčia pažeisti LR įstatymus, todėl galimybė šešiolikmečiui tapti JNVO vadovu LR įstatyminę bazę padarytų labiau atitinkančią esamą situaciją.

LIJOT Prezidentas

Lukas Kornelijus Vaičiakas